The Greek Review of Social Research

Vol 11 (1972)

11-12

Ο ρόλος του Υπουργείου Παιδείας και της
Παντείου Ανωτ. Σχολής πολιτικών επιστημών εις
την ίδρυσιν του ΕΚΚΕ

Ηλίας Δήμητρας

doi: [10.12681/grsr.278](https://doi.org/10.12681/grsr.278)

Copyright © 1972, Ηλίας Δήμητρας

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Δήμητρας Η. (1972). Ο ρόλος του Υπουργείου Παιδείας και της Παντείου Ανωτ. Σχολής πολιτικών επιστημών εις την ίδρυσιν του ΕΚΚΕ. *The Greek Review of Social Research*, 11, 48. <https://doi.org/10.12681/grsr.278>

ως επαγγέλματος, καταστάς βραδύτερον και πρόεδρος του οδοντιατρικού συλλόγου μεγάλης επαρχιακής πόλεως, απόφοιτος κάποιας τάξεως ελληνικού σχολείου και παλαιός κουνεός, ο οποίος είχε μαθητήν δημοτικού μουθεράπεισε το δόντι, παρήγγειλε δε εις την βοηθόν του να το δώσει το μπουκαλάκι με τον «τούροκο». «Τούροκος» εις την περίπτωσιν ήτο η ευγενής. Ένθυμώμαι την λέξιν διότι με είχαν εντυπωσιάσει η ορολογία και διότι ένθυμώμαι την ιδιότυπον γεύσιν του γαρφαλελαίου. β) «Νά δίδη ιατρικήν γνώμην επί ιατροδικαστικών ζητημάτων». Και γ) ανά συσκέπεται εν συλλόγω περί έμβριθών ιατρικών ζητημάτων των οποίων ήθελε κρίνει εθλογον να ζητήση την γνώμην του η περί των έσωτερικών γραμμάτων». «Όταν είχαν την τιμήν να προεδρεύσω διά πρώτην φοράν τήν 'Ανωτάτην Ύγειονομικήν Συμβουλίαν, διαδόχον του 'Ιατροσυνεδρίου, εδήλωσα ότι ή τιμή είναι μεγάλη, διότι προάγμαται του αρχαιότερου συλλογικού συμβουλευτικού όργάνου της Κυβερνήσεως εις την χώραν. Έάν ένθυμώμαι καλώς ό κ. Λούρος ήτο παρών εις την συνεδρίαν. Ας μου συγχωρήθι εάν έχω άρχεισι να λησμονώ.

4. 'Ο σεβαστός μου κ. ακαδημαϊκός υποστηρίζει, ότι ή 'Ελλάς είναι υπερέφηνη, διότι «με διάταγμα της Κυβερνήσεως του βασιλέως "Όθωνος» (την οποίαν «Κυβέρνηση» απετέλει ούσιαστικώς το Συμβούλιον της Αντιβασιλείας), κατά φράσιν του Ν. Αραγούνη, και της όποιας μέλη ήσαν τρεις βαναοί, με δύο ακόμη βαναούς ως πάρεδρα μέλη), πρώτη μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών ίδρυσεν το 'Ιατροσυνέδριον. Θά μου επιτρέψη να τον βάλω εις πειρασμόν. Την ίδρυσιν 'Ιατροσυνεδρίου είχε προτείνει ένα ευρύ και πολυπλήθυνον πνεύμα—όπως είναι και ό κ. ακαδημαϊκός—και κοσμοπολιτικών ταυτοχρόνως—όπως ό κ. Λούρος—ό μέγας γερμανός φιλόσοφος Gottfried Wilhelm von Leibniz, έν έτει σωτηρίου 1680, διά μνημόνιον, το όποιον είχαν υποβάλει εις τον αυτοκράτορα. 'Ο πειρασμός είναι ή άμφισβήτησις της έννοιήσεως του ιατροσυνεδρίου και της διά πρώτην φοράν ίδρύσεως ιατροσυνεδρίου από τους βαναούς έν 'Ελλάδι. Έχω σημειάσει την έντύπωσιν, ότι εις τα γερμανικά κράτη είχαν ιδρυθί πρό του 1834 'Ιατροσυνέδρια.

Θά με διαγκώνουν ιδιαίτερος εάν ήλγχε το σημείον τούτο ως παλαιός καθηγητής γερμανικού πανεπιστημίου.

Διά το κείμενον του Leibniz εις: G.W. Leibniz, «Sämtliche Schriften», Dritter Band, 1680-1683, Leipzig, K. F. Koehler Verlag, 1938, σελίς 405. Δέ έγγυτέραν παραπομπήν, το έργον των Howard E. Freeman, κλπ., «Handbook of Medical Sociology», το όποιον αναφέρει εις την σελίδα 167 της μελέτης.

Με μεγάλην τιμήν
δικός σου

Λουκάς Π. Πάτρας

περί το ιστορικόν τοῦ ΕΚΚΕ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΑΝΩΤ. ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΙΝ ΤΟΥ ΕΚΚΕ

'Ελάθονεν την καλύτεράν επιστολήν του κ. Κώστα Παπαπάνου, τέως Διευθυντού 'Ανωτάτης 'Εκπαιδεύσεως του 'Υπουργείου Παιδείας. 'Ο αξιότιμος επιστολογράφος, από της ως άνω θέσεώς του είχε πολύ συμβάλει εις την ίδρυσιν του Κέντρου Κοινωνικών 'Επιστημών(νυνΕΚΚΕ), υπό του 'Υπουργείου Παιδείας. Δικαιούται, λοιπόν, Ικανοποίησεως το αίτημα του κ. Κ. Παπαπάνου να δημοσιεύσωμεν την ιστορίαν του ΕΚΚΕ. Τούτο πράττομεν, αναδημοσιεύοντας προς το παρόν εν σύντομον Ιστορικόν, το όποιον είχε περιληφθί εις το περιορισμένης κυκλοφορίας πρόγραμμα δραστηριότητος του ΕΚΚΕ του παρελθόντος έτους 1971.

Ως προς την παρατήρησιν του κ. Κ. Παπαπάνου ότι μία κάποια αντίθεσις... υπάρχει μεταξύ των όσων γράφω εις το πρώτον τεύχος του περιοδικού και εις τον πρόλογον του βιβλίου μου σχετικώς με την ίδρυσιν του ΕΚΚΕ, έχω να παρατηρήσω τά εξής: Τό Κέντρον Ιδρύθι υπό του 'Υπουργείου Παιδείας με συμπαραστάσιν της ΟΥΝΕΣΚΟ. 'Αλλά, έν εκ των μελών της 'Επιτροπής, την οποίαν μνημονεύει ό κ. Κ. Παπαπάνου, ό τότε Πρότασις της ΠΑΣΠΕ και τώρα 'Ακαδημαϊκός κ. Μ. Στασινόπουλος, έμερίνισε διά την κατόπιν έγκρίσεως της Σχολής εγκατάστασιν εις Γραφείον της ΠΑΣΠΕ του άποσταλέντος κατά τό 1967 υπό της ΟΥΝΕΣΚΟ γάλλου έμπειρογνώμονος, Καθηγητού της Κοινωνιολογίας κ. Henri Mendras και της γραμματέως-μεταφραστριάς, την όποιαν διέθεσεν εις αυτόν ή 'Υπηρεσία Τεχνικής Βοηθείας του τότε 'Υπουργείου Συντονισμού. 'Ο κ. Μ. Στασινόπουλος παρεχώρησεν επίσης εις τον κ. Η. Mendras όρας διδασκαλίας της Κοινωνιολογίας εις την ΠΑΣΠΕ και ένεκρινε την διεξαγωγήν υπό τούτου έρενης κοινής γνώμης μεταξύ των φοιτητών της ως άνω Σχολής.

Έκ του γραφείου τούτου, μετατραπέντος εις άτυπον κοινωνιολογικόν σπουδαστήριον, ό κ. Η. Mendras όργάνωσε μαθήματα και εις άλλα 'Ανώτατα 'Εκπαιδευτικά 'Ιδρύματα, επίσης δε σεμινάρια και έρευνας με συνεργασίαν έθελοντών φοιτητών και νέων επιστημόνων ένδιαφερομένων διά τάς κοινωνιολογικάς επιστήμας και έρευνας και έχοντων ως έπικεντρον την ΠΑΣΠΕ. 'Υπ' αυτήν την έννοιαν έγραψα εις το βιβλίον μου ότι ή συμβολή της ΠΑΣΠΕ εις την ίδρυσιν του ΕΚΚΕ υπήρξεν «έμμεσος αλλά ούσιαστική», δηλαδή άνεπιστημος αλλά άπορατιστική. Πράγματι, πρώτοι συνεργάται του ΕΚΚΕ υπήρξαν νέοι επιστήμονες, ως και φοιτηται και φοιτήτριαι, τους όποιους είχε συγκεντρώσει εις τό Γραφείον της ΠΑΣΠΕ ό προαναφερθείς γάλλος κοινωνιολόγος, ό όποιος ανεχώρησεν εξ 'Ελλάδος τό φθινόπωρον του 1958.

ΗΛΙΑΣ ΔΗΜΗΤΡΑΣ

Κώριε Δημητρά,

ευχαριστώ θερμά για την άποσολή των εκδόσεων του ΕΚΚΕ (όλων δηλ. των μέχρι σήμερα τευχών της 'Επιθεωρήσεως Κ.Ε. και του βιβλίου σας «Κοινωνιολογία Και Κοινωνιοτεχνική Της Διαδόσεως Τών Γνώσεων Διά Τήν 'Ανάπτυξιν» και σās συγχαίρω εγκάρδια και για τό δυό.

Γιά τό βιβλίό σας δέν έπεκτείνωμαι σέ τυπικές φιλοφρονήσεις, γιατί δέν τό διάβασα, αλλά και τό κυριώτερο γιατί κλήθηκε, και μάλιστα μέ τέτοια διάκριση από τούς πύθ ειδικούς, από τό σύλλογο δηλ. τών Καθηγητών τής ΠΑΣΠΕ. Περιορίζομαι μόνον να σημειώσω τήν πλούσια βιβλιογραφία του και τις πολλές του υποσημειώσεις, πού οδηγούν στό συμπέρασμα μιάς άρκετά πλατιάς και στέρεης θεμελιώσεως τών άποψεών σας. "Όσο για τό περιόδιό, σημαντικό επίτευγμα τού ΕΚΚΕ, πιστεύω πως, άν κατορθώνει να φιλοξενεί άδρα και μελέτες γύρω από όλους τούς κλάδους τής κοινωνιολογίας, θα έξελιχθεί σ' ένα μεγάλο παράγοντα προαγωγής κ' ανάπτυξεως τών κοινωνιολογικών σπουδών στον τόπο μας.

'Επιπρότερον, όμως, μέ τήν ευκαιρία τούτη, να επισύρω τήν προσοχή σας σέ μιά κάποιαν αντίθεση που, κατά τή γνώμη μου, υπάρχει άνάμεσα στό όσα γράφεται στο πρώτο τεύχος τού περιοδικού και στον πρόλογο τού βιβλίου σας, σχετικά μέ τήν ίδρυση τού Κέντρου. Στο περιοδικό γράφεται ότι άποφασιστικές παράγοντας στην ίδρυση τών στήθων ή Πολιτεία και ή ΟΥΝΕΣΚΟ, στό βιβλίο σας προβάλλεται τών «έμμεσων αλλά ούσιαστική συμβολή τής ΠΑΣΠΕ».

'Ανεξάρτητ' από όλα τ' άλλα, όπως έξερετε, σύμφωνα μέ τήν άρχή αυτοδιαθέσεως πού θεσπίσα τό προηγούμενο σύνταγμα, τό ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα δέν είναι καμιά δυνατότητα έπεμβάσεως στη λειτουργία και στη δραστηριότητα τού άλλου. Πολλά περισσότερο να οργανώνει μάθηματά κ.λ.π.

"Όπως και να'ναι, θα ήταν πολύ χρήσιμο, νομίζω, να δημοσιεύετε κάποτε στο περιοδικό τό ιστορικό τής ιδρύσεως τού Ιδρυματός, πού μέ «την έποικιστική δομή του... ύπστη όλους τούς αντίκτυπους τής έθνικής και κοινωνικής κακοδιαμονίας...» κ' όστόσο άντεξε, όστε να βρεί άργότερα «την πρόποσην δομήν».

Ξάν πρώτη μάλιστα συμβολή μιάς τέτοιας μελέτης, αλλά και για τήν ιστορική αλήθεια, σās πληροφορώ ότι οι πρώτες προσπάθειες άρχίζουν από τό 1955, μέ τόν De Bie (τό Πανεπιστήμιον τής Λουβαίν) και τήν υπ' αριθμ. 7458/14-1-1956 όπουργική απόφαση, πού συνέστησε τήν πρώτη έπιτροπή από τούς κ.κ. Γ. Πανταζή, Γ. Σακελλαρίου, Α. Αιζερδούπουλο, Α. Δελβάνη, Π. Βάλληνδα, Στ. Καλογερόπουλο, Μ. Στασινοπούλου, Κ. Παπαγιάν, μέ σκοπό «την ίδρύσασιν και διεύθυνσιν τού συσταθισμένου 'Ελλην. ΕΚΚ και τήν εισήγησιν έκάστου τών καταλλήλων μέτρων ως και τήν όλην παρακολούθησιν τής

ανάπτξεως τής διδασκαλίας τών κοινωνικών έπιστημών εν 'Ελλάδι...».

'Η Πολιτεία, λοιπόν, μέ τήν έπιτροπή αυτή, ύπάρχει, παρ' όλες τις δυσκολίες, (πολλά μπορείτε να διαβάσετε στό πρακτικά τής Βουλής γύρω από τήν ψήφισή τού ν.δ. 3998/1959) να ιδρύσει τό Κέντρο και να τό παραδώσει, μέ τό πρώτο του Α.Σ., έναν ολοκληρωμένο οργανισμό (β.δ. 22-1/7-2-1961-18 Α) και μέ νομοθετημένη τήν ύποχρέωση τού Κράτους να έπιχορηγεί τό Κέντρο από τών κρατικό προϋπολογισμό καθώς και μέ τις πρώτες έγκραταστάσεις και τις πρώτες έπιστημονικές εργασίες. Μιά απ' αυτές είναι κ' ό 'Ατλας.

Βέβαια, ή σημερινή ανάπτυξη τού Κέντρου δέν συγκρίνεται μέ κείνη τού 1962. "Όμως θα συμφωνήσετε ότι ή άρχή και ή θεμελίωση τών αποδείχθηκαν άρκετά καλές. Άλλωστε, στον τόπο μας, όπως σίγουρα θα διαβάσατε στό βιβλίό μου «Χρονικό-Ιστορία τής 'Ανωτάτης 'Εκπαίδευσως-» Αθήνα 1970», φαίνεται πως έτσι θα πρέπει να γίνεται μέ τά άνώτατα πνευματικά ιδρύματα.

Μέ θερμούς χαίρετισμούς

Κώστας Παπαγιάνης

ΣΥΝΤΟΜΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΟΥ ΕΚΚΕ

Τό 'Εθνικόν Κέντρον Κοινωνικών 'Ερευνών (ΕΚΚΕ) αποτελεί συνέχεια και διεκρυσιν μιάς προσπάθειας ή όποια ήρξε στο τό 1956. Τότε, κατόπιν αίτήσεως τής 'Ελληνικής Κυβερνήσεως ή UNESCO ('Όργανισμός τών 'Ηνωμένων 'Εθνών διά τήν 'Εκπαίδευσιν, τήν 'Επιστήμην και τόν Πολιτισμόν) απέστειλεν εις τήν χώραν μας τών γνωστών Βέλγων Κοινωνιολόγων κ. Pierre De Bie, Καθηγητήν τού Καθολικού Πανεπιστημίου τής Λουβαίν, ό όποιος μετά σύντομον έπιτόπιον έρευναν υπέβαλεν έκθεση προς τήν UNESCO και τήν 'Ελληνικήν Κυβέρνησιν συνηγορών υπέρ τής ταχείας διαδόσεως τών κοινωνιολογικών έπιστημών, διά τής ιδρύσεως ενός Κέντρου 'Ερευνών και πολλών έδρων εις τάς 'Ανωτάτας Σχολάς.

Όττω, καθ' όλον τό ακαδημαϊκόν έτος 1957-58 ή UNESCO διέθεσεν εις τήν 'Ελλάδα (Διεύθυνσιν 'Ανωτάτης 'Εκπαίδευσως 'Όπουργείου Παιδείας) τόν Γάλλον 'Αγροτικόν Κοινωνιολόγον κ. Henri Mendras, μέ άποστολήν να συνδράμη τήν 'Ελληνικήν Κυβέρνησιν εις τήν επέτειξιν τών στόχων τών όποιους όριζεν ή έκθεση τού κ. Pierre De Bie.

Ο κ. Mendras έφερεν εις πέρας τήν άποστολήν του και έθεσε τάς βάσεις τής ιδρύσεως τού Κέντρου Κοινωνικών 'Επιστημών: ενεθάρρυνε τήν 'Ελληνικήν Κυβέρνησιν εις τήν προσπάθειαν ταύτην, έδημιούργησεν ένα πρώτον πυρήνα έθελοντών κοινωνικών έρευνητών και μαθητευόμενων σπουδαστών και έδίδαξε τήν κοινωνιολογίαν εις τάς Σχολάς Νομικήν, ΑΣΟΕΕ, 'Ανωτάτην Γεωπονικήν, Πάντειον και 'Ανωτάτην Βιομηχανικήν.

'Ηκολούθησε, κατά τό 1958-59, ή άποστολή τού Καθηγητού κ. C. Heller, τής Ecole Pratique des Hautes Etudes Parisiennes. Ότός ήσχολήθη κυρίως μέ τήν ολοκληρώσιν τής διαδικασίας ψηφίσεως τού νομοσχεδίου περί ιδρύσεως τού Κέντρου Κοινωνικών 'Επιστημών, ή όποια είχεν άρχισει μέ τήν συμβολήν τού κ. Mendras.

Τελικώς, τήν 20ήν 'Οκτωβρίου 1959 έδημοσιεύετο τό Ν.Δ. 3998, διά τού όποιου συνιστάτο τό Κέντρον Κοινωνικών 'Επιστημών. Τήν 22αν 'Ιανουαρίου 1961 έδημοσιεύετο τό Β.Δ. 61, βάσει τού όποιού τό Κέντρον απέκτησεν οργανισμόν μέ τρεις θέσεις τακτικού προσωπικού. 'Επίσης, προεβλέπετο ή άπασχόλησις εις τό Κέντρον μέχρις είκοσιν 'Επιστημονικών Συνεργατών άνευ άμοιβής. Προφανώς, ό νομοθέτης έθεώρει ότι ή άπασχόλησις μέ τάς κοινωνιολογικάς έπιστήμας και έρευνάς ήτο ύπόθεσις έρασιτεχνικών.

'Η έρασιτεχνική αυτή αντίληψις τού έργου τών κοινωνιολόγων, μέχρι τού 1967, παρ' όλίγον να άποβή μοιραία διά τό μέλλον τών κοινωνιολογικών έπιστημών και έρευνών εις τήν 'Ελλάδα, συντρεχούσης τής εύθύνης τού τότε Διοικητικού Συμβουλίου αυτό, τού έπί έξεστίαν (1962-68) Βρετανού έμπειρογνώμονος τής UNESCO εις τό Κέντρον κ. John Peristiany και πολλών έκ τών άπασχοληθέντων εις αυτό έρασιτεχνικώς μέν μέ άμοιβήν δε έπιστημονικών συνεργατών αυτού.

Από τό 'Ιούλιον 1967 μέχρι τό 'Ιούλιον 1968, τό διορισθέν νέον Διοικητικόν Συμβούλιον και προσωπικό ό νύν Πρόεδρος αύτοό και Καθηγητής κ. Στυλιανός Κορρέ ανέλαβον τό ήράκλειον έργον να δώσουν εις τό Κέντρον νομικήν και έπιστημονικήν ύπόστασιν, ως και έθνικών και κοινωνικών πορισμάτων. Τό έργον ήχθη εις πέρας. Τήν 20ήν 'Ιανουαρίου 1968 έδημοσιεύθη ό Α.Ν. 264 περί ύπαγωγής τού Κέντρου υπό τήν εποπτείαν τού 'Όπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως. Τήν 29ην 'Ιούλιον 1968 έδημοσιεύετο τό Β.Δ. 502 περί οργανισμού τού ΕΚΚΕ και τήν 5ην Σεπτεμβρίου 1968 έδημοσιεύετο άκόμη και ειδικός νόμος, ό Α.Ν. 539, όστε να νομιμοποιηθή και ή καταβολή άμοιβής εις τούς τυχόν έξοντας παράγναι προσφέρει έπιστημονικών έργων, έκ τών παρανομών άμειβομένων μέχρι τού 1967 έπιστημονικών και μη συνεργατών τού Κέντρου.

Διά τής ως άνω νομοθεσίας, τό Κέντρον Κοινωνικών 'Επιστημών άνεβαπτίσθη εις 'Εθνικόν Κέντρον Κοινωνικών 'Ερευνών (ΕΚΚΕ) και ήρξισεν επανδρώμενον διά να φέρη εις πέρας τούς σκοπούς του. Όττω κατά τό δεύτερον ήμισυ τού 1968 και κατά τό 1969 έγένετο νομιμοποίησις τού συνόλου σχεδόν τών συνεργατών τού ΕΚΚΕ και έναρξις νέας περιόδου δραστηριότητος αύτοό.

Από τό 1970, ήρξισεν ή προσπάθεια έρευνών και δημοσιεύσεων τού ΕΚΚΕ, ή όποια κατά τό 1972 εισέρχεται εις τό τρίτον έτος αύτης.